

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Grote zilverreiger (*Egretta alba*)⁵ A027

1. Status:

Vogelrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1981). Voor Natura 2000 relevant als broedvogel én als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De grote zilverreiger is één van de twee recent in Nederland verschenen witte reigers. Behalve door de grootte verschilt hij van de kleine zilverreiger onder meer doordat de snavel geel is, afgezien van een zwarte punt in het broedseizoen, terwijl de tenen juist niet geel, maar zwart zijn. Het is een als eenling of in kolonies broedende watervogel van uitgestrekte rietmoerassen, die grotendeels leeft van vis en andere waterdieren.

De broedgebieden van de grote zilverreiger liggen in gematigde en tropische laaglandgebieden, verspreid over de hele wereld. In Europa en gematigd Azië komt de 'nominale' vorm *E. a. alba* voor, die overwintert in Zuid-Europa en Noord-Afrika, maar deels ook rond de broedgebieden. In Nederland is deze vogel tegenwoordig het gehele jaar aanwezig. De grote zilverreiger verspreidt zich na het broedseizoen over de regio en trekt deels zuidwaarts. Buiten het broedseizoen komt de soort ook voor buiten het moeras, onder meer in agrarisch cultuurland. Hij gebruikt gezamenlijke slaapplekken, bijv. in rietvelden.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de grote zilverreiger in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' gunstig. Bij de ondersoort *E. a. alba* worden twee populaties onderscheiden. De voor Nederland relevante Europese populatie (inclusief Zwarte Zee en Oostelijk Middellandse Zeegebied) wordt geschat op 47.000 vogels en neemt toe.

1. Broedvogels: Het Nederlandse broedvogelvoorkomen van de grote zilverreiger betreft een geïsoleerde noordelijke populatie. De dichtstbijzijnde omvangrijke kolonies bevinden zich in de Neusiedlersee, Oostenrijk, voorts zijn er o.a. kleinere vestigingen in Midden- en Zuid-Frankrijk en waarschijnlijk ook al in Noord-Spanje. De Europese populatie (2.500-4.000 paren in landen van de Europese Unie) is in 1970-1990 matig toegenomen, waarna de toename in 1990-2000 versterkt doorzette (aandeel Nederland <1%).

2. Niet-broedvogels: De grote zilverreigers die buiten het broedseizoen in Nederland pleisteren, zijn vrijwel uitsluitend vogels die horen bij onze eigen broedpopulatie. Het seizoensmaximum van de in Nederland getelde vogels neemt jaarlijks toe. Naar schatting verblijft 66% in de gebieden waar de watervogelstand wordt gevolgd ('monitoringsgebieden'). Het seizoensmaximum van de in de Nederlandse aanwezige vogels (november) bedroeg in 1999/2000 t/m 2003/2004 gemiddeld ongeveer 500 vogels, waarmee Nederland totaal naar schatting ruim 1% van de internationale populatie herbergt.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied:

1. Broedvogels: De broedbiotoop van de grote zilverreiger bestaat uit water- en moerasrijke landschappen. De nestplaats ligt in uitgestrekte rietvelden, waar bodemnesten worden gemaakt

---

⁵ In het Nederlands soortenregister www.nederlandsesoorten.nl met de wetenschappelijke naam *Casmerodius albus*

op een 'kniklaag' van oud, niet te dicht, maar sterk riet in ondiep water. Grote zilverreigers maken soms ook nesten in wilgen- of andere struiken, incidenteel in moerasbos (tussen blauwe reigers).

2. Niet-broedvogels: Grote zilverreigers pleisteren in ondiepe wateren, geïnundeerde terreinen, sloten en moerassen, voornamelijk in zoet water. Natte polders en sloten zijn vooral in het winterhalfjaar als voedselgebied van belang. In nazomer, najaar en winter jagen grote zilverreigers ook op muizen in grasland, vooral in muizenrijke jaren. Ze foerageren zowel als eenling als in groepen. vertroebeling van water door vermisting vermindert de kwaliteit van het voedselgebied. Bij vorst met ijsvorming trekt de soort doorgaans zuidwaarts, de vorstgrens volgend. De gemeenschappelijke rustplaatsen bevinden zich in bomen, struweel, rietland en ondiep water en kunnen in sommige gebieden 5-10 km van de voedselgebieden liggen. In veel gevallen gaat het om gemengde slaapplekken met aalscholver en/of blauwe reiger.

Voedsel: Het dieet van de grote zilverreiger kent veel variatie. De vogel eet bij voorkeur vis met een lengte van 5 tot 15 cm, zoals driedoornige stekelbaars, baars, karper, pos, winde, bittervoorn en blankvoorn, maar ook veel aquatische insecten zoals waterroofkevers, watertorren, krekels en libellen. Naar gelang het aanbod eten de grote zilverreigers ook kleine zoogdieren zoals muizen en mollen, vooral in najaar en winter, kleine vogels en amfibieën. Het is een opportunistisch jagende vogelsoort, die zich snel aanpast aan veranderende voedselomstandigheden. De grote zilverreigers zoeken hun voedsel overdag, wadend / lopend of bewegingloos wachtend in ondiep water of bijv. in weilanden. Foerageervluchten reiken tot op 15 km van de broedkolonie.

Rust: De grote zilverreiger vertoont tijdens de broedtijd een grote verstoringgevoeligheid. De gevoeligheid voor verstoring in de rest van zijn leefgebied is matig tot gemiddeld. Waarschijnlijk heeft verstoring hooguit een matig effect op de populatie aangezien broedkolonies voornamelijk in afgesloten reservaten liggen. Ook in de voedselgebieden en op de rustplaatsen is de grote zilverreiger schuw. De vogel laat zich snel verjagen bij nadering van mensen (vanaf een afstand van 200-300 meter). Zijn rustplaatsen liggen veelal afgelegen, vaak in moeilijk toegankelijke of voor publiek afgesloten terreinen. Soms vliegen de grote zilverreigers daar laat in de schemering naar toe om de kans op verstoring te verkleinen.

Minimum omvang duurzame populatie: Vanuit populatie-ecologische optiek zijn voor een duurzame sleutelpopulatie van de grote zilverreiger ten minste 20 paren vereist. Voor een gunstige staat van instandhouding zijn op nationale schaal ten minste 5 sleutelpopulaties vereist (>100 paren).

4. Huidig voorkomen

4.1 Broedvogels

Het zwaartepunt van de verspreiding van de grote zilverreiger ligt in de Oostvaardersplassen. Het gaat hier tegenwoordig om zo'n 100 broedparen. Verder zijn incidentele broedgevallen elders gemeld of vermoed (o.a. bij Gouda en in de Veenhuizerstukken bij Stadskanaal).

Verspreidingskaart grote zilvereiger (broedvogel)

4.2 Niet-broedvogels

Pleisterende grote zilvereigers komen op een groeiend aantal locaties voor. Na de broedtijd verspreiden ze zich vanuit de Oostvaardersplassen en andere broedplaatsen over de regio, met o.a. toenemende aantallen in de randmeren (augustus-december). Kleinere aantallen ziet men in meer binnenlandse zoetwatergebieden boven de rivieren. In de winter zijn grote zilvereigers ook zuidelijker te zien, bijv. in de Biesbosch, Krimpenerwaard en Budel. In het concentratiegebied van de kleine zilvereiger, de zoute delta, is de grote zilvereiger juist schaars.

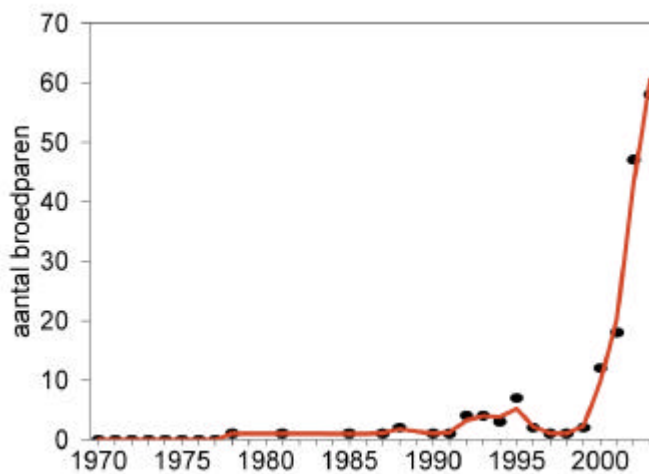
Verspreidingskaart grote zilverreiger (niet broedvogel)

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

5.1 Broedvogels

Trends in Nederland:

De soort broedt vanaf 1991 jaarlijks in ons land, na enkele eerdere gevallen. Het oudste bekende broedgeval dateert uit 1978. In het kerngebied de Oostvaardersplassen neemt het aantal broedgevallen sinds 1991 toe, elders in Nederland bleef het broeden onregelmatig. De landelijke broedpopulatie bedroeg in 1998-2000 resp. 1, 2 en 11 paren. Sindsdien steeg het aantal spectaculair: 18 in 2001, 47 broedparen in 2002 en 58 in 2003. Het gemiddelde aantal bedroeg 27 paren in 1999-2003.

Aantalsontwikkeling broedparen grote zilverreiger

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse broedpopulatie van de grote zilverreiger laat sinds 1981 (1981-2003) een sterke toename zien. Ook over de periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een sterke toename. Vrijwel alle paren broedden in één grote kolonie in de Oostvaardersplassen. In het voorjaar van 2006 werden hier 143 nesten geteld, waarmee ook de landelijke toename voorlopig lijkt door te zetten.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig.

In de jaren 1975-1977 kwam de soort als broedvogel nog niet in Nederland voor, pas sinds 1978 is het broedvoorkomen van de grote zilverreiger gemeld. De soort is nu in totaal in 12 atlasblokken aangetroffen. Broedgevallen zijn met zekerheid vastgesteld in de Oostvaardersplassen en in Zuid-Holland.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig.

Sinds de permanente vestiging in 1991 vertoont de populatie een sterke, doorgaande toename.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig.

Gezien de sterke populatiegroei is de kwaliteit van het leefgebied op dit moment geen beperkende factor.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

De toekomst oogt gunstig, gelet op de grootschalige uitbreiding van de grote zilverreiger binnen Europa en de voortvarende vestiging in eigen land. Er zijn nog geen tekenen die op afvlakking van de groei wijzen, en het toenemende aantal zomerwaarnemingen op potentieel geschikte locaties doet vermoeden dat een verdere uitbreiding in het verschiet ligt. Verdroging en verlanding van moerassen door onnatuurlijk peilbeheer en een beperkte waterkwaliteit (eutrofiëring) kunnen de groei van de populatie uiteindelijk beperken. Doordacht waterpeil- en rietbeheer in grote moerassen en aanleg van nieuwe natte natuur kunnen echter de groei stimuleren. Wellicht zal een strenge winter voor excessieve sterfte zorgen; gelet op de klimaatverandering, met een tendens naar meer zachte winters, valt echter niet te verwachten dat het winterweer een duidelijke rem op de populatiegroei zal zetten.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde).

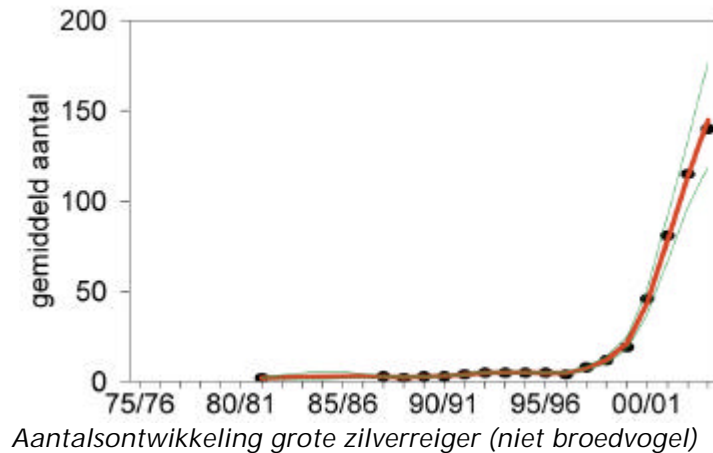
Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Uitbreiding van het broedareaal en behoud van het huidige bolwerk de Oostvaardersplassen is voor een gunstige staat van instandhouding van de soort nodig. Verder is een toename van aantallen en uitbreiding van het verspreidingsgebied gewenst tot een duurzaam populatieniveau is bereikt met ten minste 5 sleutelpopulaties van elk ten minste 20 paren. Van belang is dat er voldoende aan geschikt leefgebied is voor de streefpopulatie, met voldoende voedselaanbod en nestgelegenheid. Als de huidige trend verder doorzet, moet het mogelijk zijn tenminste het duurzame populatieniveau te bereiken.

Oordeel: gunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	onbekend	gunstig
Populatie	onbekend	gunstig
Leefgebied	onbekend	gunstig
Toekomstperspectief	onbekend	gunstig
Eindoordeel	onbekend	gunstig

5.2 Niet-broedvogels

Trends in Nederland: De ontwikkeling van het aantal niet-broedvogels van de grote zilverreiger is sterk gekoppeld aan die van de Nederlandse broedpopulatie. Seizoensgemiddelden van 1 of 2 vogels begonnen in de jaren negentig sterk toe te nemen.

Recente ontwikkelingen: In de periode 1994-2003 is sprake geweest van een sterke toename, waarvan het eind nog niet in zicht is. Buiten het broedseizoen gaat het inmiddels om enige honderden vogels (bij maandelijkse watervogeltellingen in 2001/02 en 2002/03 zijn maxima geteld van 156 resp. 181 vogels in oktober). Ook gebieden buiten de directe omgeving van de broedplaatsen worden belangrijker, slaapplekken van tientallen vogels zijn onder meer ontstaan in De Deelen en de Nieuwkoopse Plassen.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig.

Vanuit de kerngebieden worden nieuwe pleisterplaatsen bezet, en het aantal gebruikte gebieden neemt toe.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig.

Het aantal grote zilverreigers dat men ziet buiten de broedtijd neemt sterk toe en de vogels verspreiden zich over een groeiend aantal gebieden.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig.

Gezien de sterke, doorgaande groei van de aantallen grote zilverreigers vormt de kwaliteit van het leefgebied op dit moment geen belemmering voor de populatie-ontwikkeling.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

De toekomst oogt gunstig, gelet op de grootschalige uitbreiding van de soort binnen Europa en de voortvarende vestiging in eigen land. Doordacht waterpeil- en rietbeheer in grote moerassen en aanleg van nieuwe natte natuur kunnen de groei stimuleren. Wellicht zal een strenge winter voor excessieve sterfte zorgen; gelet op de klimaatverandering, met een tendens naar meer zachte winters, valt echter niet te verwachten dat het winterweer een duidelijke rem op de populatiegroei zal zetten.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud bestaande kolonies en eventuele nieuwvestigingen.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Gewenst is een leefgebied met voldoende omvang en kwaliteit voor een seizoensgemiddeld aantal van 80 grote zilverreigers in het landelijke monitoringsnetwerk (dat is gemiddelde waarde van de seizoensgemiddelden van 1999/2000 t/m 2003/04).

Oordeel: De 'Staat van Instandhouding' is in 1981 niet beoordeeld omdat de soort een in ons land nieuwe broedvogel betreft, waarvan het eerdere ontbreken niet duidelijk op factoren als de

kwaliteit van het leefgebied kan worden teruggevoerd. In 2004 wordt het oordeel 'gunstig' gezien de doorgaande, positieve trend, zonder dat er (historische) aanleiding is om het instandhoudingsdoel hoger te leggen dan de meest recente aantallen.

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	nvt	gunstig
Populatie	nvt	gunstig
Leefgebied	nvt	gunstig
Toekomst	nvt	gunstig
Eindoordeel	nvt	gunstig

6. Bronnen

- Festetics, A. & Leisler, B. 1999. Reiher und Löffler am Neusiedler See. Ökologie der Vögel 22: 269-329.
- Kooij, H. van der & Voslamber, B. 1997. Aantalsontwikkeling van de Grote Zilverreiger *Egretta alba* in Nederland sinds 1970 in een Europees perspectief. Limosa 70: 119-125.